

Altılı masayı oluşturan partilerin genel başkanları, Congressium Kongre ve Sergi Merkezinde, Ortak Politikalar Mutabakat Metni'nin tanıtılacağı toplantıya katıldı. (Evrin Aydın/AA, 30 Ocak 2023)

Burhanettin Duran

bduran@setav.org

ALTI LI MAŞANIN METİNLERİ KAOTİK KOALİSYONU TOPARLAYAMIYOR

Metnin ruhu, cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminin uygulamalarını geri çevirme amacını yansıtıyor. Bu, muhalefetin "güçlendirilmiş parlamenter sisteme" geçme arzusuna uygun. Ancak söz konusu ortak politikaları hayata geçirebilmesi, Mecliste anayasal çoğunluk gerektirdiğinden, vaatlerin bir kısmı sadece parlamenter sisteme geçme niyetini beyandan öte geçemiyor.

S eçimlerin 14 Mayıs'ta gerçekleşeceğinin açıklanmasının ardından dikkatler bir kez daha altılı masanın aday belirlemeyi geciktirmesine yoğunlaştı. Altılı masa daha aday belirleme yönemi konusunda da mutabakata varmış değil. Muhafif kesimlerin heyecanla beklediği "Ortak Politikalar Mutabakat Metni", 30 Ocak'ta 6 genel başkanın katılımıyla açıklandı. 240 sayfalık metinde adaletten kamu yönetimine ekonomiden dijital dönüşüm, dış politikadan eğitime kadar 9 alt başlıkta 2 bin 300'den fazla öneri yer aldı. Son sözü baştan söylemek gerekirse, mutabakat metnine büyük anlamlar yükleyenler açısından söz konusu doküman, 6 partinin vaatlerinin "toplama metni" olmaktan öteye geçemedi.

Kimliği Olmayan Metin

Farklı ideoloji ve seçmen grupları olan partilerin uzlaşabildikleri ve her partinin öncelediği vaatleri bir araya getiren metnin, cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine tepkiden başka bir kimliği yok. Bir örnek vermek gerekirse, "değer"

kelimesi ile ilgili üç referans kaynağı aynı anda geçiyor: Toplumsal değerler, evrensel değerler ve medeniyet değerlerimiz. İçi boş, tanımlanmamış ve bağlantılanmamış kavram setleri bunlar... Metnin ruhu, cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminin uygulamalarını geri çevirme amacını yansıtıyor. Elbette bu muhalefetin "güçlendirilmiş parlamenter sisteme" geçme arzusuna uygun. Ancak söz konusu ortak politikaları hayata geçirebilmesi, Mecliste anayasal çoğunluğu gerektirdiğinden vaatlerin bir kısmı sadece parlamenter sisteme geçme niyetini beyan etmekten öte geçemiyor.

AK Parti iktidarının başarılı olduğu savunma, ulaşım, enerji, sağlık, sanayi, bilişim ve teknoloji alanlarındaki vaatler, mevcudun daha ilerisine götürülme iddiasında. Enflasyonu tek haneye düşürme hedefi var ama somut yöntemler açıklanmıyor. Sözelimi bugün büyükşehirlerde öne çıkan konut ihtiyacı "dikey betonlaşma hastalığını terk etmek" ve "yatay şehirleşme" gibi ifadelerle ele alınıyor. Ayrıca, tasarruf, liyakat ve kaynak aktarımı gibi alanlarda açıklanan vaatler, yerel yönetimlerde Millet İttifakı adaylarının kazanmasından sonra unutulmuş popülist söylemleri hatırlatıyor. Bu arada,

metinde altı partinin önceliklerinin yanı sıra masada yer almayan HDP'nin pozisyonu da kısmen gözetiliyor. Kayyum uygulamasının kaldırılması, partilerin kapatılmasının zorlaştırılması ve yerel yönetimlerin güçlendirilmesi metinde var, ancak daha önceki anayasa değişikliği metninde olduğu üzere HDP'nin radikal talepleri olan anadil ve özerklik konuları yer almıyor.

İddiasız Dış Politika

Altılı masanın mutabakat metninin en iddiasız kısmı bence dış politika ve güvenlik alanları. AK Parti iktidarını "rasyonel değil ideolojik" motivasyonla dış politika izlemekle eleştiren metin, "taraf tutan değil" diyerek dış politika krizlerinde daha pasif bir tutum izleneceğini ima etmekte. Kıbrıs, Ege, Doğu Akdeniz'den Azerbaycan'a ve uluslararası örgütlerle ilişkilere kadar birçok alanda sadece genel ifadeler var.

Uluslararası sistemin dönüşümden geçtiği ve Türkiye'nin ciddi meydan okumalarla karşı karşıya kaldığı bir dönemde, ne bu dönüşüme ne de Türk dış ve güvenlik politikasının bu dönüşüm sürecinde nasıl konumlanması gerektiğine ilişkin bir vizyon var metinde. Örneğin Kıbrıs konusunda eski ve gerçekçi olmayan tezlerin dile getirilmesi, Ukrayna'daki savaşa herhangi bir şekilde değinilmemesi, Libya ve Karabağ'daki gelişmelere girilmemesi gibi hususlar, metnin "ağzımızın tadı bozulmasını" minvalinde geçiştirilmek amacıyla hazırlandığı izlenimi uyandırıyor.

"AB'ye tam üyelik," "Asya vizyonu," "Türkiye-Afrika Zirveleri" zaten iktidarın çalışma gündemi. Metindeki "ABD ile ilişkileri eşitler arası bir anlayışla kurumsal temele oturtacak" tabiri, AK Parti döneminde Türkiye-ABD ilişkilerindeki gerilimin sebebi zaten. Mevcuda işaret eden diğer bir cümle de şu: "Rusya Federasyonu ile ilişkileri eşitler arası bir anlayışla, kurumsal düzeyde dengeli ve yapıcı diyalog ile güçlendirerek sürdüreceğiz." Dışişleri Bakanlığı bünyesinde zaten olan Diploması

Akademisi'ni kurma vaadini de anmadan geçmeyeyim. Dahası, terörle mücadele kısmında PKK teröründen bahsetmek yerine jenerik "terör" ile yetiniliyor.

Başarılı Olabilecek Bir Koalisyon İddiası

Ortak politikalar mutabakat metni, muhalefetin seçmeni koalisyonun kötü bir şey olmadığına ikna etmeye çalıştığı bir doküman. Bence muhalefet belge bolluğu ile seçmenin odağını dağıtıyor. Ortak cumhurbaşkanı adayı da seçim beyannamesi açıklayacak. Ancak altılı masa ne kadar toparlansa da ne kadar çok ortak belge hazırlansa da birbirine benzemezlerin koalisyonu olma özelliğini aşamıyor. Ortak dokümanlar, referans oluşturur elbette. Ama unutmayalım, 1970'lerin ve 1990'ların koalisyon hükümetlerinin de ortak programları vardı. Mesele icraata gelince binbir türlü ayrışma ve çekişme çıktı. Kıbrıs zaferi gibi nadir başarılar bile koalisyonların devamını sağlayamadı. Dolayısıyla koalisyon metninin seçimden önce açıklanması, kazanılması durumunda uygulanabileceğini göstermeyeceği gibi; ne kadar bol doküman olursa olsun, gelecekte yoğun bir iktidar çekişmesi yaşanmasını da engelleyemez.

Altılı Masanın Son Toplantısının Seçimler İçin Anlamı

Öte yandan altılı masa, gerçekleştirdiği son toplantının ardından yayınladığı bildiriyle kendisini "Millet İttifakı" olarak tanımladı. Ortak bildiri de bu ittifakın 14 Mayıs seçimlerinde "Yeter söz milletindir" sloganını kullanacağı da netleşti. Ayrıca, genel başkanlar, TBMM yenileme kararı almadıkça Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın aday olamayacağı argümanına da sarılacaklarını ilan ettiler.

Masa ortak aday için hem halkın tercihini hem de istişareyi temel alacağını gösterdi. Geçiş sürecinin nasıl yönetileceği ya da diğer tabirle altılı masanın Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi öne-

risinin ne olduğu da ortak aday açıklanma zamanına ertelendi. Bildirinin havası, seçimin Cumhur İttifakı ve Millet İttifakı arasında çok sert rekabetçi söylem ve polemiklerle geçeceğini düşündürüyor. Bildiride muhalefetin aşırı sert söylemlere yöneleceği kanaatine beni iten dört husus var; Birincisi bildiri, "Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi devletimiz için bir beka sorunu haline gelmiştir" diyerek sistem tartışmasını en üst düzeyde güvenlik sorunu haline getirmekte. İkincisi 14 Mayıs seçimlerini "kader seçimi" olarak nitelemekte. Üçüncüsü bildiri, Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın adaylığını, daha önceki açıklamaların aksine, reddederek "tek adamlık" suçlamasının parçası haline getirmekte. Bu yaklaşımı Kılıçdaroğlu'nun "YSK'ya güvenmiyorum" açıklaması ile birlikte ele aldığımızda, mesele anayasal bir konunun siyasi-teknik tartışması değil. Muhalefet, YSK dahil, Türkiye'nin tüm kurumlarını suçlayarak seçimlere büyük bir "güvensizlik" içinde gidildiği havası yayıyor. Son olarak bildiri, başörtüsüne dair Anayasa değişikliğini desteklemeyi "Cumhur İttifakı'nın samimiyetsiz bir şekilde kadınların başörtüsü hakkını siyasi istismar ve ranta dönüştürme amacı" şeklinde meşrulaştırmakta. Oysa herkes gibi altılı masa da bu tartışmayı başlatanın masanın büyük ortağı olan Kemal Kılıçdaroğlu olduğunu biliyor. Öte yandan masadaki sağ partilerin bu söylemde birleşmesi, muhafazakarların kazanımları bağlamında yoğun bir "dine kim zarar veriyor" tartışması başlatacaklarını hissettiriyor.

Masanın Cumhurbaşkanı Erdoğan "yeniden aday olamaz" argümanına sahip çıkmasında kuşkusuz muhalefet çevrelerindeki eleştirinin de payı var. Mağduriyet üretmeden Anayasa'ya aykırılık sorgulaması yapılabileceğini düşünenler var. Muhalefet seçime kısa bir süre kala "aday olamaz" tartışmasını açarak, kamuoyunu ikna edemez. "Korktunuz, yenilginize mazeret üretiyorsunuz" şeklindeki karşı eleştirileri görür. Seçime bu kadar yaklaşmışken "aday olamazsın" tutumu, Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın söylem

Metinde altı partinin önceliklerinin yanı sıra masada yer almayan HDP'nin pozisyonu da kısmen gözetiliyor. Kayyum uygulamasının kaldırılması, partilerin kapatılmasının zorlaştırılması ve yerel yönetimlerin güçlendirilmesi metinde var, ancak daha önceki anayasa değişikliği metninde olduğu üzere HDP'nin radikal talepleri olan anadil ve özerklik konuları yer almıyor.

alanını genişletir. 14 Mayıs sembolizmini daha etkili kullanmasına imkan verir. Beka söylemi iktidarın mı, muhalefetin mi lehinedir? Batı medyası Türkiye'nin başarılarını hedef alırken, seçmen nezdinde muhalefetin beka söylemi mi, iktidarın küresel ve ulusal kaos kaygılarını dindiren "Türkiye Yüzyılı" özgüveni mi etkili olur? Bence ikincisi...

Altılı Masanın Ortak Adayını Bekleyen Zorluklar

Muhalef çevreler ortak adayın belirlenmesinin coşku ve sinerji oluşturmasını umuyor. Altılı masanın şu ana kadar verdiği kaos görüntüsünü toparlaması, zannedilenden daha zor olacak. Ortak aday çıkarılseler bile bu kadar uzun adaylık tartışma sürecinden sonra konuşulan isimlerden hiçbirisinin heyecan uyandıramama ihtimali, muhalefetin en büyük sorunu olabilir. Bu da Erdoğan lehine olan siyasi atmosferi güçlendire-

rek birinci turda yeniden seçilmesini kolaylaştırabilir. Kaldı ki aday adaylarının yarışması sırasında ortaya çıkan siyasi malzeme ortak aday belirlendiğinde buhar olup gitmeyecek. Cumhuriyet'in elinde altılı masanın ortak politika ve adayının gerçekten ne kadar ortak olduğunu sorgulayacak çok şey olacak.

Diğer taraftan altılı masanın seçimi kazanması durumunda iktidar paylaşımını nasıl yapacağı tartışmaları hayli ilgi çekiyor. Cumhuriyet, masanın belirsizlik ve kaosu önerdiğine dikkat çekerken, muhalefet cenahı açıklamalarındaki muğlaklığı gidermeye çalışıyor. Ancak mesele tartışıldıkça muğlaklık azalmıyor, aksine artıyor. Bunun temel nedeni de altılı masanın çok zor ve çelişkilerle dolu bir arayış içerisinde olması. Babacan, masanın tüm çalışmalarının amacını, "Parlamentar sistemin ruhunu mevcut anayasa ile yaşatmaya nasıl başlayacağız?" sorusuna cevap bulmak olarak açıkladı. İşte bu amacın gerçekleşmesi yolunda iç içe geçmiş formüllerle mühendislik faaliyeti yürütüyorlar. Yani dışı cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi, içi ise parlamenter sistem olan bir yapı üzerinde çalışıyorlar. Ancak gerek önceki açıklamaları ve bildirimleri gerekse ortak politikalar, mutabakat metni dikkate alındığında, bu çabalarının seçmen nezdinde bir karşılığının olması çok zor. Olanlar ise gönülden desteklemekten ziyade kerhen destek verir pozisyonlardalar.

Altılı masanın ortak adayının Şubat'ta açıklanması bekleniyor. CHP Genel Başkanı Kılıçdaroğlu'nun ismi öne çıkarken İYİ Parti Genel Başkanı Akşener'in "halkın tercihi" şartı ile bu adaylığı zorlaştırdığı görülüyor. Kılıçdaroğlu'nun ortak aday olması durumunda İYİ Parti seçiminin CHP'ye kayması ciddi bir tehlike olarak Akşener'in önünde durmaktadır. 2023 seçimlerinin asıl kampanya süreci 6'lı masanın ortak adayını belirlemesi ile başlayacak. Beka ve kaos söylemlerinin yoğun rekabeti eşliğinde sert bir kampanya dönemi bizi bekliyor.

Ortak dokümanlar, referans oluşturur elbette. Ama unutmayalım, 1970'lerin ve 1990'ların koalisyon hükümetlerinin de ortak programları vardı. Mesele icraata gelince binbir türlü ayrışma ve çekişme çıktı. Kıbrıs zaferi gibi nadir başarılar bile koalisyonların devamını sağlayamadı.